

Constantin PARASCHIVESCU

Premiați, premiarți

La sfârșitul anului trecut, cu o săptămână înainte de Crăciun, s-au acordat premiile Academiei Române pe anul 1997 pentru merite deosebite în domeniul cultural și științific. Importanța premiului e, în primul rând, una de prestigiu moral, pentru că acreditează cu lauri o personalitate și se acordă o singură dată în viață. Laureatul e investit, astfel, cu o aură de supremă prețuire de care, pe bună dreptate, poate fi mândru, mai mult și mai întemeiat, poate, decât de oricare alt premiu. Printre cei distinși cu aură academică anul trecut s-au aflat și doi oameni de teatru, maestrul Radu Beligan și cercetătorul Virgil Petrovici. Pentru întreaga sa creație teatrală și cinematografică, Radu Beligan a primit premiul „Aristizza Romanescu”; pentru volumul *Macbeth cu măști, caietul unui spectacol de Ion Sava*, apărut în excelente condiții grafice la Editura Tehnică, Virgil Petrovici a fost distins cu premiul „George Oprescu”.

Nu știu să se fi reflectat mai mult decât în cadrul unei știri faptul pe care îl consider un eveniment pentru viața noastră teatrală, încununând o strălucită carieră artistică într-un caz și onorând, deopotrivă, strădania de a releva

strălucirea unei creații din trecut, în alt caz. Artistului i se dăruie o reverență solemnă pentru felul cum și-a construit destinul în artă, biruind comodități și limite și biruindu-se în primul rând pe sine, într-un itinerar spiritual de șase decenii. „În artă – nota Radu Beligan cândva – fiecare e dator să-și silabisească ființa, să se caute între nedeslușirile lăuntrice, potrivirile și împotrivirile cu ceilalți”; și, silabisindu-se lucid, se autodefinește – „Am unele șanse să conving prin facultatea de a fi realmente uimit, prin unele resurse de curiozitate intelectuală și afectivă și prin supralicitarea unei câtimi de adevăr; sunt modest, mai ales că succesul mi-a dat până acum mâna să rămân așa”. Succesele au venit prompt din anii debutului. Sărbătorit la optzeci de ani, a surâs ca la o glumă a calendarului; și nu s-au cuibărit suficiența și oboseala. M-am întrebat de ce l-a distribuit Silviu Purcărete pe Radu Beligan în *Zeus* din spectacolul lui celebru *Danaidele*, răsturnând o imagine tradițională cu figură impunătoare de atlet și ochi aprigi de stăpânitor al fulgerelor și tunetelor? pentru că avea nevoie de un stăpânitor al fulgerelor de cuget? firav, scrutător, uimit și lucid, ironic și trist? conștient de povara albă a eternității? Cred că da.

Surpriza e premiul acordat cercetătorului Virgil Petrovici și, implicit, unei contribuții de excepție de istoriografie teatrală. Monografii de actori și regizori s-au scris, monografia unui spectacol nu știu să fi redactat

cineva până acum. E o inițiativă inedită și temerară, mai ales că obiectul investigat nu-l constituie un fapt receptat aievea, ci reconstituit din comentarii, mărturii, documente și materiale ilustrative care nasc, cel mult, o imagine apropiată celei reale și efemere, dar aproximativă și ipotetică. În plus, controversată la vremea ei. Un *Macbeth* cu măști în 1946 a stârnit adeziuni și rezerve, susțineri și contestări deopotrivă. Meritul autorului este de a fi descifrat, printre rândurile și argumentele contradictorii, însemnătatea unui act de teatralitate îndrăzneată a mijloacelor de expresie, care, din perspectiva teatralității moderne de astăzi, are certă valoare de pionierat. „Dacă o pagină atât de importantă ca aceea a teatrului intuitiv realist a fost semnată de o serie de regizori a căror enumerare începe cu numele lui Paul Gusty, următoarea pagină – aceea a teatrului de idei – este deschisă de Ion Sava și continuată, cu rezultate dintre cele mai valoroase, de generațiile ce l-au urmat”, scrie Liviu Ciulei în prefața cărții. Nucleul diversității de stiluri, afirmate prin viziunea sincretică originală a multor personalități contemporane, e deci acolo (și acolo), în încercarea curajoasă a lui Ion Sava de a juca tragedia cu măști pe chipul personajelor. Prof. dr. Virgil Petrovici reface spectacolul în imagini vii, adâncește viziunea realizatorului, îi cercetează motivațiile și ineditul, limitele, aspectele nedesăvârșite, cu o maximă rigoare și elocvență. Iar ceea ce mi se pare și mai

Radu
Beligan
și
Virgil
Petrovici

remarcabil e analiza comparată a mai multor traduceri ale piesei cu aceea a lui Ion Sava, relevând prin exemple de replici și versuri specificul de teatralitate al acestora. Merită să-i prețuim strădania și competența lui Virgil Petrovici în acest demers, în palmaresul căruia figurează și alte valoroase volume – *Ion Sava, teatralitatea teatrului*; *Victor Ion Popa, mic îndreptar de teatru*; *Lumină și culoare în spectacol*; *Tehnica iluminatului artistic* ș.a. Iar în proiect, teme pe care îl las să le dezvăluie singur: „Încerc să închei în acest an un proiect care datează de multă vreme. E vorba de un segment semnificativ din viața lui Mihail Sebastian, care cred că-l definește cel mai bine sub aspect moral și în raporturile lui cu semenii. Este o carte cu o structură mai aparte, bazată exclusiv pe documente și mărturii, unele uitate sau puțin cunoscute, altele chiar inedite. Apoi, aș dori să reunesc în niște monografii cele câteva mii de fișe adunate în timp, despre o serie de regizori din perioada interbelică – Soare Z. Soare (un precursor al ceea ce numim astăzi «teatru-imagie»), Aurel Ion Maican, Ion Șahighian ș.a. Sper să găsesc și o susținere materială în acest sens, mai ales o casă editorială de înalt profesionalism cum a fost Editura Tehnică – iată, în acest an semi-centenară! –, care nu numai că a scos la lumină cartea onorată cu această prestigioasă distincție, dar mi-a oferit, la rândul-i, cu acest prilej o generoasă recompensă, fapte pentru care îmi exprim întreaga mea gratitudine”.